

Posudek vedoucího DP

Diplomantka: Bc. Lenka Pospíšilová

Vedoucí: Mgr. Lukáš Zámečník, Ph.D.

Název magisterské práce: **Původ písma v kontextu teorií o původu jazyka**

Kolegyně Lenka Pospíšilová se ve své diplomové práci věnovala interdisciplinárnímu tématu z vědní oblasti na pomezí lingvistiky, kognitivní vědy (především kognitivní archeologie) a paleoantropologie. Soustředila se na úvahy o původu písemných systémů s širšími souvislostmi, v otázkách o původu jazyka. Toto téma nezkoumala z obecného hlediska, nesoustředila se na konstrukci nové typologie nebo dokonce teorie o původu písma. Naopak se rozhodla kriticky vyhodnotit jednu existující teorii, kterou vytvořila Genevieve von Petzinger (představila ji v knize *The First Signs: Unlocking the Mysteries of the World's Oldest Symbols* (2016)).

V prvních dvou kapitolách uvádí autorka zkoumané téma do širšího kontextu biologie, paleoantropologie, antropologie, psycholingvistiky a jazykové typologie. Představuje základní linku rozvoje kognitivních schopností příslušníků rodu homo, katalogizuje základní koncepty teorií o původu jazyka. Práce již v těchto kapitolách představuje svůj základní charakter, velmi poctivě vytvořené kompilace různých zdrojů, které autorka pečlivě komparuje, kombinuje a na něž vždy velmi poctivě odkazuje.

Jádrum práce je analýza teorie von Petzinger, která je založena na tezi společného původu všech grafických systémů, přičemž kořeny symbolického zápisu mají sahát až do mladého paleolitu. Své závěry zakládá von Petzinger na srovnání symbolů, které se vyskytují jako součásti jeskynních maleb nejen v Evropě, ale také na ostatních kontinentech. Typologii těchto symbolů se věnuje Pospíšilová ve třetí kapitole diplomové práce.

Součástí třetí kapitoly je také rozvaha nad hypotézou, že uvedená typologie symbolů může zavdávat důvod k přesvědčení, že se jedná o symboly sloužící k sociálně prospěšné komunikaci (která by navíc byla univerzální napříč velkými geografickými vzdálenostmi). Autorka decentním způsobem naznačuje, že jsou generalizace von Petzinger „poněkud odvážné“ („Teorie a přístup Genevieve von Petzinger se jeví poměrně razantně.“ s. 54), že nasbíraná databáze symbolů není dostatečně bohatá a hlavně není vyvážená (většina symbolů pochází z jeskynních maleb ve Francii a Španělsku).

Autorka ale nezůstává jen u kritiky založené na zdravé, zkušenostmi s odborným a výzkumným prostředím podepřené, intuici, že dílo von Petzinger má příliš mnoho charakteristik typických pro „teorie všeho“. Svou kritiku totiž zakládá také na vyhodnocení alternativní teorie původu mlado-paleolitického umění, kterou představil David Lewis-Williams (především v knihách *Mysl v jeskyni* a *Uvnitř neolitické mysli*). Lewis-Williams spíše než jako rozvinutý komunikační systém interpretuje nákrety jako zpodobnění entoptických jevů, charakteristických pro změněné stavy vědomí po požití psychotropních látek. Velmi výmluvné je v tomto ohledu autorčino srovnání typologií symbolů von Petzinger a Lewis-Williamse (s. 66 a 67).

Autorsky nejpůvodnější je čtvrtá kapitola diplomové práce, v níž jsou vyhodnocovány čtyři zvolené hypotézy, které jsou teorií von Petzinger implikovány. V souvislosti s touto částí práce pokládám diplomantce dvě otázky:

1. Reflektuje von Petzinger v aktuálních výzkumech další objevy skalního umění (např. Indonésie, Sulawesi)? Proměnila by se ve světle těchto objevů nějak podstatně typologie, kterou původně vytvořila?
2. Teorie von Petzinger (tj., že symboly sloužili k „běžné“ komunikaci) trpí nedostatkem dat z jiných než jeskynních zdrojů (a tam samozřejmě „rituální“ využití symbolů převládá). Jaká konstelace symbolů v rámci jeskynních maleb by mohla svědčit o tom, že byly systematicky užívány i pro „běžnou“ komunikaci (např. zanechávané značky na význačných terénních útvarech apod.)?

Práci doporučuji k obhajobě a doporučuji hodnotit ji stupněm B.

V Olomouci dne 24. 6. 2020

Lukáš Zámečník